

Podsumowanie wyników naboru wniosków do Programu LIFE w roku 2021 oraz naboru wniosków w roku 2022, a także dotychczasowe i planowane działania NFOŚiGW w zakresie wsparcia wnioskodawców LIFE

Spis treści:

1. Streszczenie
2. Informacje ogólne
3. Wyniki naboru LIFE 2021 roku i informacja dotycząca zawartych umów
4. Nabór LIFE 2022
5. Realizacja projektów LIFE w Polsce
 - I. Projekty LIFE w Polsce
 - II. Efekty ekologiczne
 - III. Kontrola projektów LIFE
6. Działalność informacyjno-szkoleniowa NFOŚiGW
 - I. Działania zrealizowane w 2022 r.
 - II. Działania planowane do zrealizowania w 2023 r.

1. Streszczenie

Przygotowanie niniejszej informacji stanowi wypełnienie obowiązku wynikającego z:

- art. 6 pkt 11 *Porozumienia w sprawie wdrażania Instrumentu Finansowego LIFE+ pomiędzy Ministrem Środowiska a NFOŚiGW* z dnia 05.09.2008 r. zmienionego *Aneks nr 1* z dnia 07.05.2010 r.,
- art. 5 pkt 1 *Porozumienia w sprawie współpracy w zakresie wsparcia wdrażania programu działań na rzecz środowiska i klimatu LIFE, ustanowionego na lata 2014-2020* z dnia 28.02.2014r.
- art. 5 pkt 1 *Porozumienia w sprawie współpracy w zakresie wsparcia wdrażania Programu działań na rzecz środowiska i klimatu LIFE, ustanowionego na lata 2021-2027* z dnia 15.10.2021r.

Wyniki naborów LIFE w roku 2021 były najlepsze w dotychczasowej historii LIFE w Polsce. Zakończyły się one wyborem do dofinansowania 8 polskich projektów, w tym 2 strategicznych. Łączna wnioskowana kwota dofinansowania LIFE to około 45 mln euro, co stanowi ponad połowę sumy pozyskanej przez Polskę w całej perspektywie finansowej 2014-2020 (około 80,5 mln euro). Dodatkowo dofinansowanie KE uzyskało 15 projektów zagranicznych z udziałem polskich współbeneficjentów, w tym 3 standardowe oraz 12 z podprogramu „Przejsie na czystą energię” (CET). Wnioski o współfinansowanie ze środków NFOŚiGW złożyło 10 projektów, z czego 4 projekty uzyskały pozytywną decyzję Zarządu NFOŚiGW. Obecnie 5 projektów nadal podlega ocenie, a 1 polski projekt standardowy (podprogram „Przyroda i różnorodność biologiczna”) nie uzyskał dofinansowania NFOŚiGW, w związku z czym Beneficjent zrezygnował z jego realizacji.

Przewiduje się, że łącznie w ramach naborów LIFE 2021 pozyskane zostaną z KE środki w wysokości 40,74 mln euro, co stanowi równowartość około 192 mln zł. Wsparcie NFOŚiGW dla tych projektów będzie wynosiło około 103,02 mln zł.

W 2022 r. NFOŚiGW utrzymał wprowadzone rok wcześniej działania służące zwiększeniu atrakcyjności Programu LIFE i w konsekwencji lepszemu wykorzystaniu środków LIFE. Obejmowały one zwiększoną intensywność dofinansowania oraz kontynuację funkcjonowania Inkubatora Wniosków LIFE, skierowanego w naborze 2022 do wszystkich potencjalnych wnioskodawców LIFE. W ramach tego naboru wpłynęły 22 wnioski, dofinansowanie uzyskało 9 projektów.

Ponadto przeprowadzono 9 webinarów z zakresu pisania wniosków LIFE - łącznie dla 673 uczestników (w wielu webinarach brali udział przedstawiciele KE/CINEA oraz Monitorzy projektów LIFE), konsultacje 79 wniosków i koncepcji wniosków LIFE.

W ramach 34 naborów LIFE ogłoszonych w 2022 r. złożonych zostało do KE: 41 wniosków standardowych przez podmioty z Polski, w tym dla obszaru „Środowisko” - 24 wnioski, a dla obszaru „Działań na rzecz klimatu”, podprogramie „Łagodzenie zmiany klimatu i przystosowanie się do niej” złożono 17 wniosków. Ponadto złożona została 1 koncepcja wniosku na projekt strategiczny. Łącznie złożono 42 aplikacje z Polski. Liczba projektów zagranicznych, w których polskie podmioty pełnią rolę współbeneficjentów, nie jest znana z uwagi na brak udostępniania danych przez KE.

W ramach podprogramu „Przejdźcie na czystą energię” złożonych zostało 225 wniosków przez wszystkie kraje UE, przy czym udział podmiotów z Polski nie jest znany. Duża aktywność polskich wnioskodawców w naborze LIFE 2022 wynikała m.in. z dobrych warunków, jakie zapewnił program współfinansowania Programu LIFE przez NFOŚiGW.

2. Informacje ogólne

Program LIFE jest jedynym instrumentem finansowym Unii Europejskiej, koncentrującym się wyłącznie na współfinansowaniu projektów z dziedziny ochrony środowiska i klimatu. Zarządzany jest z poziomu Komisji Europejskiej i wdrażany od 1992 roku. Cele Programu to:

- wspieranie procesu wdrażania wspólnotowego prawa ochrony środowiska,
- realizacja polityki ochrony środowiska,
- identyfikacja i promocja nowych rozwiązań problemów związanych z ochroną środowiska.

Beneficjentem Programu LIFE może być każdy podmiot zarejestrowany na terenie Unii Europejskiej. NFOŚiGW włączył się w realizację Instrumentu Finansowego LIFE+ w 2008 r. Na podstawie zawartego porozumienia z Ministrem Środowiska (*Porozumienie w sprawie wdrażania Instrumentu Finansowego LIFE+ pomiędzy Ministrem Środowiska a NFOŚiGW z dnia 5 września 2008 r.*) NFOŚiGW przyjął funkcję Krajowego Punktu Kontaktowego LIFE+ oraz instytucji współfinansującej projekty LIFE+, zapewniając dofinansowanie przedsięwzięć ze środków krajowych oraz pomoc merytoryczną w przygotowaniu wniosków do KE.

W perspektywie 2007-2013, w ramach Programu LIFE+ dofinansowanie KE uzyskało 66 projektów standardowych (tradycyjnych) realizowanych na terenie Polski, o łącznym koszcie całkowitym 618,52 mln zł i dofinansowaniu NFOŚiGW w formie dotacji w kwocie 259,14 mln zł. Od 2008 roku NFOŚiGW włączył się we wdrażanie Programu LIFE+, Polska pozyskała ze środków LIFE+ sumarycznie 91 % alokacji krajowej tj. łącznie 80,7 z 88,3 mln €.

W perspektywie 2014-2020 Polska pozyskała środki w wysokości około 75 mln € na realizację 28 dofinansowanych ze środków NFOŚiGW polskich projektów LIFE oraz około 3,5 mln € na realizację współfinansowanych przez NFOŚiGW projektów zagranicznych. Ponadto pozyskano znaczące środki w ramach 4 projektów zintegrowanych, tj. kwotę 40,5 mln €. Łączny koszt całkowity realizowanych w Polsce i współfinansowanych przez NFOŚiGW krajowych i zagranicznych projektów LIFE wyniósł dla tej perspektywy około 544 mln zł.

Programu LIFE w perspektywie 2021-2027 obejmuje: obszar „Środowisko” i obszar „Działań na rzecz klimatu” ustanowione Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/783 z dnia 29 kwietnia 2021 r. Wdrażanie Programu LIFE podzielono na dwa okresy rozliczeniowe, w ramach których są przyjmowane tzw. Wieloletnie Programy Prac, definiujące zakres wdrażania w danym okresie. Korzystając z doświadczeń lat 2008 - 2020, w dniu 15.10.2021 r. podpisane zostało z Ministrem Klimatu i Środowiska Porozumienie w sprawie współpracy w zakresie wsparcia wdrażania Programu działań na rzecz środowiska i klimatu LIFE ustanowionego na lata 2021-2027. Obowiązujące obecnie Porozumienie określa m. in., iż: „*Biorąc pod uwagę określony ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo*

ochrony środowiska (Dz. U. z 2020 r. poz. 1219, z późn. zm.) cel działania Narodowego Funduszu (w szczególności art. 400b ust. 1) oraz wynikające z art. 400q ust. 2 tej ustawy zalecenie prowadzenia przez Narodowy Fundusz gospodarki finansowej w sposób zapewniający pełne wykorzystanie środków pochodzących z Unii Europejskiej, niepodlegających zwrotowi, przeznaczonych na ochronę środowiska i gospodarkę wodną (...)” do zadań NFOŚiGW należy: „zapewnienie możliwości ubiegania się o współfinansowanie ze środków krajowych projektów LIFE, które są zgodne z krajowymi dokumentami strategicznymi w obszarze ochrony środowiska i klimatu, na zasadach określonych we właściwym programie priorytetowym Narodowego Funduszu”. Na mocy powyższego, Beneficjenci LIFE z Polski mogą uzyskać współfinansowanie ze środków NFOŚiGW, a Wnioskodawcy, wsparcie Krajowego Punktu Kontaktowego LIFE także w zakresie przygotowywania wniosków LIFE.

3. Wyniki naboru LIFE 2021 i informacja dotycząca zawartych umów

Nabory LIFE w 2021 r. były pierwszymi w ramach nowej perspektywy finansowej 2021-2027. Do Komisji Europejskiej przekazano za pomocą portalu Funding & Tender Opportunities 110 wniosków projektów standardowych, w tym 42 złożonych przez polskich wnioskodawców i 68 zagranicznych, w których polscy wnioskodawcy są współbeneficjentami.

Program LIFE przewiduje, oprócz projektów standardowych, finansowanie projektów strategicznych (PS). Koncentrują się one na pełnym wdrożeniu planów i strategii dotyczących rozwiązania problemów środowiskowych w skali co najmniej regionalnej. W ramach naboru projektów strategicznych 2021, złożono 2 polskie koncepcje projektów. Oba zostały zaproszone przez KE do złożenia pełnych wniosków. Dwa wnioski zostały złożone i uzyskały akceptację KE: wniosek Województwa Wielkopolskiego oraz Biura Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej.

Udzielone dotychczas wsparcie ze środków NFOŚiGW dla projektów z naborów LIFE 2021 obejmuje 4 przedsięwzięcia: 2 polskie projekty standardowe i 2 projekty strategiczne (Klimat i Przyroda) – łącznie dofinansowanie ze środków KE o równoważności 157,51 mln zł, współfinansowanych przez NFOŚiGW w wysokości 89,91 mln zł. Zestawienie projektów z naboru 2021 dofinansowanych przez KE, którym Zarząd NFOŚiGW przyznał dofinansowanie przedstawia Tabela 1.

Tabela 1. Zestawienie projektów z naborów 2021 r. dofinansowanych przez KE i NFOŚiGW (dla środków KE przyjęto kurs przeliczeniowy 4,70 PLN/EUR)

Lp.	Beneficjent	Nazwa przedsięwzięcia	Obszar priorytetowy	Całkowity koszt [PLN]	Środki KE [PLN]	Środki NFOŚiGW [PLN]
1.	Biuro Urządzania Lasów i Geodezji Leśnej	Odtworzenie oraz zachowanie obszarów bagiennych, torfowisk i terenów podmokłych na obszarach Natura 2000 i Zielonej Infrastruktury	Projekt strategiczny	165 275 801	101 360 914	57 846 528
2.	Województwo Wielkopolskie	Wdrażanie Strategii na rzecz Neutralności Klimatycznej Wielkopolska Wschodnia 2040	Projekt strategiczny	81 686 275	50 777 712	28 590 197
3.	Ministerstwo Obrony Narodowej	Wspieranie użytkowników terenów wojskowych w zarządzaniu obszarami Natura 2000	NAT / INF	6 763 828	4 020 803	2 705 531
4.	Politechnika Łódzka	Kompleksowe podnoszenie świadomości i zmiana zachowań dla stworzenia środowiska miasta wolnego od rtęci	ENV / INF	2 183 568	1 345 760	764 249
Razem				255 909 472	157 505 189	89 906 505

Ponadto na etapie oceny znajdują się jeszcze następujące projekty z naboru 2021: 2 standardowe projekty polskie oraz 3 standardowe projekty zagraniczne z Finlandii, Niemiec oraz Belgii realizowane z udziałem 4 polskich współbeneficjentów.

Wnioskowane dofinansowanie NFOŚiGW dla tych projektów wynosi 13,11 mln zł, a kwota wsparcia KE wynosi 22,46 mln zł. Jeśli wszystkie projekty otrzymają współfinansowanie NFOŚiGW, zawartych zostanie 6 umów o współfinansowanie. Zestawienie projektów z naborów 2021 r. dofinansowanych przez KE, które podlegają obecnie ocenie NFOŚiGW przedstawia Tabela 2. W fińskim projekcie, oprócz Akademii Górniczo-Hutniczej im. Stanisława Staszica w Krakowie, której wniosek po uzupełnieniu przez Wnioskodawcę na etapie oceny pomocy publicznej oczekuje obecnie na decyzję Zarządu NFOŚiGW, dofinansowanie KE w wysokości 3,91 mln zł uzyskał również drugi polski podmiot - Spółka Akcyjna Odlewnie Polskie, który nie korzysta ze współfinansowania NFOŚiGW (Tabela 2a).

*Tabela 2. Zestawienie projektów z naborów 2021 r. podlegających obecnie ocenie NFOŚiGW
(dla środków KE przyjęto kurs przeliczeniowy 4,70 PLN/EUR)*

Lp.	Beneficjent	Nazwa przedsięwzięcia	Obszar priorytetowy	Całkowity koszt [PLN]	Środki KE [PLN]	Przewidywane środki NFOŚiGW [PLN]
1.	Investeko S.A.	Rozwiązanie służące zagospodarowaniu zmieszanych odpadów twardych tworzyw sztucznych przy zastosowaniu podejścia gospodarki o obiegu zamkniętym	ENV	12 750 622	7 383 573	4 462 713
2.	MGGP Aero Sp. z o.o.	Wykorzystanie teledetekcji do zarządzania błękitno-zieloną infrastrukturą miast w procesie adaptacji do zmian klimatu	CLIM / ADAP	21 118 170	12 756 655	7 392 229
3.	Akademia Górniczo-Hutnicza im. Stanisława Staszica w Krakowie	Dążenie do zerowej emisji w europejskich odlewniach stopów żelaza, poprzez stosowanie nieorganicznych spoiw do mas	ENV	1 625 940	970 094	569 080
4.	Fundacja Kupuj Odpowiedzialnie	Ekoambasadorzy na rzecz eliminacji szkodliwych chemikaliów w otoczeniu	ENV / INF	785308	449 019	274 850
5.	DetoxED Sp. z o.o.			468 111	282 672	163 839
6.	Fundacja Instytut na rzecz Ekorozwoju	Łączenie państw członkowskich UE w celu osiągnięcia celu 1,5°C określonego w Porozumieniu Paryskim	CLIM / GOV	716 477	429 072	250 703
Razem				37 464 628	22 271 086	13 111 414

Zaakceptowany przez KE został również polski projekt z podprogramu „Przejdźcie na czystą energię (CET)” złożony przez Krajową Agencję Poszanowania Energii (KAPE) pn. „Opracowanie i wdrożenie strategii podnoszenie kwalifikacji pracowników i kandydatów do pracy w sektorze budowlanym” o wsparciu KE w wysokości 0,58 mln zł (KAPE) oraz 1,29 mln zł (współbeneficjenci z Polski) (Tabela 2a). Ponadto w 12 projektach zagranicznych w ramach tego podprogramu (CET) polskie podmioty pełnią rolę współbeneficjentów i uzyskały łącznie wsparcie KE w wysokości 6,42 mln zł (Tabela 2a, poz. 4-15).

Dodatkowo, wniosek Polskiego Towarzystwa Ochrony Ptaków pn. „Odtworzenie populacji ptaków siewkowych podmokłych łąk w Polsce poprzez tworzenie dużych ostoi” o planowanym zaangażowaniu finansowym KE w wysokości 6 mln euro, nie uzyskał wsparcia NFOŚiGW i nie będzie realizowany.

Nabory LIFE 2021 były rekordowe, generując łącznie kwotę wsparcia KE w wysokości 192 mln zł dla projektów z Polski i dla polskich podmiotów w projektach zagranicznych. Kwota ta nie uwzględnia przyznanej przez KE kwoty dofinansowania w wysokości 29,3 mln zł dla projektu PTO, który nie może być zrealizowany bez wsparcia NFOŚiGW. Projekty zagraniczne, w których polskie podmioty pełnią rolę współbeneficjentów (Tabela 2, poz. 3-6 oraz Tabela 2a, poz. 1 i 3-14) wniosły kwotę wsparcia KE w wysokości 11,58 mln zł.

Tabela 2a. Zestawienie projektów zagranicznych z naborów 2021 r., w których polskie podmioty uzyskały wsparcie KE a nie wystąpiły o współfinansowanie do NFOŚiGW oraz projekty podprogramu „Przejście na czystą energię” (CET) dofinansowane przez KE do poziomu 95 % ich kosztów kwalifikowanych (dla środków KE przyjęto kurs przeliczeniowy 4,70 PLN/EUR)

Lp.	Beneficjent (Koordynator/Współbeneficjent)	Nazwa przedsięwzięcia	Obszar	Środki KE [PLN]
1.	Spółka Akcyjna Odlewnie Polskie	Dążenie do zerowej emisji w europejskich odlewniach stopów żelaza, poprzez stosowanie nieorganicznych spoiw do mas	ENV	3 905 258
2.	Krajowa Agencja Poszanowania Energii Koordynator projektu (KAPE)	Opracowanie i wdrożenie strategii podnoszenie kwalifikacji pracowników i kandydatów do pracy w sektorze budowlanym / BUILD UP Skills II Poland	CET	1 871 413
3.	KAPE, Główny Urząd Statystyczny	Odyssee-MURE – Monitoring the Energy Efficiency Pillar for Climate Neutrality	CET	192 615
4.	KAPE	Evaluation, Quantification and Strengthening of the Implementation of the Policies and EM&V under Article 7 of the EED	CET	442 402
5.	KAPE	JUStice in Transition and Empowerment against Energy poverty	CET	354 968
6.	KAPE	Developing Energy Efficiency Projects in SMEs for European 2050 targets	CET	654 047
7.	Instytut Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią PAN	Governance and Social Impact of Coal Regions under Transition	CET	602 211
8.	KAPE	Integration of non-energy benefits into energy audit practices to accelerate the uptake of recommended measures	CET	476 580
9.	Stowarzyszenie Metropolia Krakowska	Developing a transnational governance and holistic integrated services framework supporting the sustainability of European Energy communities	CET	591 989
10.	Stowarzyszenie Gmin Polska Sieć Energie Cites	Bringing local and regional municipalities towards owning their SECAPs	CET	616 988
11.	Mazowiecka Agencja Energetyczna Sp. z o.o.	Central and Eastern Europe Sustainable Energy Union’s Design and Implementation of regional Government Initiatives for a just energy Transition	CET	1 048 673
12.	KAPE	RED implementation for heating and cooling	CET	487 691
13.	Polska Organizacja Rozwoju Technologii Pomp Ciepła	Boosting geothermal heat pumps to mainstream cost-effective and efficient renewable heating and cooling in buildings	CET	744 818
14.	Instytut Techniki Budowlanej	6th Concerted Action supporting Member States and participating countries in implementing the Energy Performance of Buildings Directive	CET	203 482
Razem				12 193 135

4. Nabory LIFE 2022

Inkubator Wniosków LIFE

Jednym z działań podjętych przez NFOŚiGW w 2022 r. było uruchomienie w ramach programu priorytetowego Współfinansowanie Programu LIFE kolejnego naboru Inkubatora Wniosków LIFE. Celem dofinansowania w tym zakresie było wyjście naprzeciw zidentyfikowanej potrzebie finansowego wsparcia wnioskodawców Programu LIFE w przygotowaniu wniosków do KE, które ze względu na zwiększającą się z roku na rok konkurencję, wymagają dużych nakładów pracy i środków.

W wyniku ogłoszonego w dniu 08.03.2022 r. naboru, do NFOŚiGW wpłynęły 22 wnioski o dofinansowanie przedsięwzięć w formie dotacji, spośród których: 2 wnioski zostały wycofane przez wnioskodawców, 2 uzyskały negatywną ocenę formalną, 5 uzyskało negatywną ocenę ekologiczno-techniczną, a w przypadku 4 wnioskodawcy zrezygnowali z przyznanego dofinansowania, przeważnie z uwagi na brak możliwości skutecznego złożenia wniosków LIFE do Komisji Europejskiej.

W rezultacie zawarto umowy dotacji na przygotowanie 9 wniosków do Programu LIFE, w tym 5 dla wniosków złożonych w ramach obszaru "Środowisko" oraz 4 dla wniosków złożonych w ramach obszaru „Działania na rzecz klimatu” (Tabela 3). Łączna kwota udzielonego dofinansowania w ramach Inkubatora Wniosków LIFE wyniosła 610 000 zł.

Tabela 3. Zestawienie wniosków w ramach Inkubatora Wniosków LIFE, na których realizację zawarto umowy o dofinansowanie w formie dotacji ze środków NFOŚiGW.

L.p.	Nazwa wnioskodawcy	Nazwa przedsięwzięcia	Kwota przyznanego dofinansowania w PLN
1	Fundacja Rozwoju Uniwersytetu Gdańskiego	Przygotowanie wniosku w ramach Programu LIFE pn.: „Ochrona jezior ramienicowych w oparciu o zasoby przyrodnicze”	50 000
2	Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie	Przygotowanie wniosku w ramach Programu LIFE pn. „Platforma wspierania agroekologicznych form adaptacji rolnictwa do zmian klimatu”	32 000
3	Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa-PIB	Przygotowanie wniosku w ramach Programu LIFE pn. „Wsparcie zielonej transformacji w kierunku bezpieczeństwa energetycznego obszarów wiejskich”	78 000
4	Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków	Przygotowanie wniosku w ramach programu LIFE pn. „Renaturalizacja i ochrona priorytetowych obszarów migracji siewkowców wzdłuż Wchodnio-Atlantyckiego Szlaku Wędrownego (EAF) – od borealnych łęgów via Morze Wattów po atlantyckie zimowiska”	80 000
5	Instytut Rozwoju Miast i Regionów	Przygotowanie wniosku w ramach programu LIFE pn. „LIFE a_ADAPT Akcelerator adaptacji. Wsparcie miast i regionów w planowaniu przestrzennym i społeczno-gospodarczym z uwzględnieniem zmian klimatu”	80 000
6	Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu	Przygotowanie wniosku w ramach programu LIFE pn. Ponad granicami: ochrona orlika grubodziobego na terenach łęgowych i zimowiskach oraz na trasie migracji	80 000
7	Województwo Śląskie	Przygotowanie wniosku do Programu LIFE pn. Ochrona i zachowanie cennych typów siedlisk przyrodniczych oraz miejsc żerowania rzadkich gatunków ptaków w Beskidach Zachodnich	50 000
8	Zachodniopomorskie Towarzystwo Przyrodnicze	Przygotowanie wniosku do Programu LIFE pn. "Żubry i ludzie - zgodne współistnienie"	80 000
9	Rejonowy Bank Spółdzielczy w Lututowie	Przygotowanie wniosku do Programu LIFE pn. "GREEN BANK of LIFE - kreowanie innowacyjnych rozwiązań w sektorze bankowości spółdzielczej mających na celu adaptację do zmian klimatu przy ograniczaniu antropogenicznej presji na środowisko na obszarach wsi i małych miast."	80 000
		Razem	610 000

Nabór wniosków o współfinansowanie przedsięwzięć

W ramach programu priorytetowego „Współfinansowanie Programu LIFE” w 2022 r. wpłynęło do NFOŚiGW 39 wniosków, w tym:

- 11 wniosków o dotację w ramach kontynuowanego naboru o współfinansowanie projektów LIFE 2021, który zakończył się 30.12.2022 r., w tym:
 - w trybie naboru podstawowego (II etap) 3 aktualizacje wniosków, w tym: 1 wniosek dotyczący projektu standardowego i 2 wnioski dotyczące projektów strategicznych,
 - w trybie naboru uzupełniającego 8 nowych wniosków dotyczących projektów standardowych;
- 5 wniosków o dotację w ramach naboru o współfinansowanie projektów LIFE 2022, który rozpoczął się 01.06.2022 r. (nabór podstawowy I etap – projekty dotyczące działań standardowych);
- 3 wnioski o pożyczkę na zachowanie płynności finansowej projektów LIFE w ramach naboru dotyczącego pożyczek, który rozpoczął się 31.01.2022 r.;
- 20 wniosków o dotację w ramach naboru do Inkubatora wniosków LIFE który trwał od 16.03.2022 r. do 29.07.2022 r.

Nabory LIFE

Ogłoszone przez KE 34 nabory LIFE w 2022 roku stanowiły drugą serię w nowej perspektywie finansowej 2021-2027, przy czym dla projektów standardowych (SAP) i innych działań (OA) obowiązywał tryb jednoetapowy – składane były pełne wnioski, a dla projektów strategicznych obowiązywał tryb dwuetapowy.

1. Projekty standardowe

Łącznie w naborach LIFE w 2022 roku złożonych zostało 41 wniosków przez podmioty z Polski będące beneficjentami koordynującymi projektów LIFE. Brak jest danych KE na temat projektów zagranicznych, w których polskie podmioty są współbeneficjentami. Łącznie 41 wniosków z Polski ubiega się o dofinansowanie ze środków KE w wysokości 62,38 mln euro. Liczby te nie obejmują podprogramu „Przejdźcie na czystą energię”, dla którego brak oficjalnych danych, poza ogólną liczbą 225 wniosków złożonych przez wszystkie kraje UE.

Dane dla Polski, przedstawione poniżej, mogą obejmować wnioski dotyczące zarządzania: CLIM-GOV, NAT-GOV i ENV-GOV. W statystykach przesłanych przez CINEA dla poszczególnych krajów nie zostały one jednak ujęte w odrębną kategorię. Wiadomo natomiast, że w wymienionych wyżej 3 podprogramach takie wnioski zostały złożone, ale liczby znane są tylko dla całej UE, kolejno 23 (CLIM-GOV), 4 (NAT-GOV) i 15 (ENV-GOV).

Obszar „Środowisko”

W podprogramie „**Przyroda i różnorodność biologiczna**” złożonych zostało 11 wniosków przez wnioskodawców z Polski, którzy ubiegają się o łączną kwotę wsparcia ze strony EU o wartości 21,67 mln euro.

W podprogramie „**Gospodarka o obiegu zamkniętym i jakość życia**” złożonych zostało 13 wniosków przez wnioskodawców z Polski, którzy ubiegają się o łączną kwotę wsparcia ze strony EU o wartości 18,63 mln euro.

Obszar „Działania na rzecz klimatu”

W podprogramie „**Łagodzenie zmiany klimatu i przystosowanie się do niej**” złożonych zostało 17 wniosków projektowych przez wnioskodawców z Polski, którzy ubiegają się o łączną kwotę wsparcia ze strony EU o wartości 22,08 mln euro.

W podprogramie „**Przejdźcie na czystą energię**” złożonych zostało 225 wniosków przez wszystkie kraje UE.

2. Projekty strategiczne

Złożono również 1 koncepcję projektu strategicznego:

- „Podkarpackie - żyj i oddychaj / Effective implementation of the Air Quality Plan for the Podkarpackie Voivodeship, taking into account the problem of energy poverty: Podkarpackie - Live and Breathe” – projekt przygotowany przez Województwo Podkarpackie

Wnioskodawca otrzymał zaproszenie do złożenia pełnego wniosku w terminie do 30 marca 2023 r.

Porównanie naborów LIFE 2022 i 2021

W zakresie projektów standardowych w naborach LIFE 2021 złożono 110 wniosków projektowych dotyczących Polski, w tym 42 przez wnioskodawców z Polski. W naborze 2022 złożono 41 wniosków przez podmioty z Polski, co oznacza utrzymanie liczby złożonych wniosków z Polski na podobnym poziomie.

W naborach 2021 – w I etapie złożono 2 koncepcje projektów strategicznych, a w naborach 2022 – 1 koncepcję projektu strategicznego.

Podsumowując wszystkie aplikacje dla projektów standardowych oraz strategicznych, w naborach 2021 złożonych zostało 112 aplikacji, w tym 44 z Polski, a w naborach 2022 – 42 aplikacje z Polski. Pamiętać jednak należy, że dane za rok 2022 nie obejmują podprogramu „Przejdźcie na czystą energię”, co może zaniżyć rzeczywiste dane o aktywności polskich wnioskodawców w tym roku.

Zestawienie projektów LIFE złożonych do KE w naborach 2022 w poszczególnych podprogramach przedstawiono w Tabeli 4.

Tabela 4. Wnioski projektów standardowych LIFE złożone do KE w naborach w 2022 r.

Obszar	Podprogram	Wszystkie kraje członkowskie UE		Polska	
		Liczba wniosków	Wnioskowana kwota dofin. KE w Euro	Beneficjenci koordynujący	Wnioskowana kwota dofin. KE w Euro
Środowisko	Gospodarka o obiegu zamkniętym i jakość życia	239	698 927 966	13	18 632 061
	Przyroda i różnorodność biologiczna	122	445 524 726	11	21 666 136
Klimat	Łagodzenie zmiany klimatu i przystosowanie się do niej	165	357 528 827	17	22 079 730
	Przejdźcie na czystą energię	225	Brak danych	Brak danych	Brak danych
	SUMA	751	1 501 981 519	41	62 377 927

5. Realizacja projektów LIFE w Polsce

5.1 Projekty LIFE w Polsce

Od roku 2008, kiedy NFOŚiGW włączył się w realizację Programu LIFE w Polsce jako instytucja współfinansująca, podpisano 137 umów, w tym 114 umów o dofinansowanie w formie dotacji, 22 umowy o dofinansowanie w formie pożyczki na zachowanie płynności finansowej przedsięwzięcia oraz 1 umowę o dofinansowanie w formie pożyczki na wkład własny. Większość projektów współfinansowanych przez NFOŚiGW (91) to przedsięwzięcia krajowe, realizowane przez polskich beneficjentów na terenie naszego kraju. Polskie podmioty brały także udział w realizacji projektów zagranicznych (17 przedsięwzięć, 23 umowy), koordynowanych przez podmioty z Włoch, Szwecji, Belgii, Litwy, Hiszpanii, Niemiec, Bułgarii, Czech, Francji oraz Słowacji. Dodatkowo w ocenie NFOŚiGW znajdują się 2 przedsięwzięcia zagraniczne oraz 3 krajowe, które już wkrótce mogą zakończyć się

zawarciem 6 nowych umów o dofinansowanie w formie dotacji. Zestawienie wszystkich zawartych umów o współfinansowanie projektów LIFE stanowi załącznik 1 do Informacji. Strukturę zawartych umów oraz dane finansowe przedstawiają Tabela 5 i Tabela 6.

*Tabela 5. Zestawienie umów dotacji zawartych przez NFOŚiGW od 2008 r.
Dla dofinansowania KE przyjęto kurs przeliczeniowy 4,24 PLN/EUR dla lat 2007-2020
oraz 4,70 PLN/EUR dla lat 2021-2027*

Instrument Finansowy LIFE+ (perspektywa 2007-2013)					
rodzaj umowy	liczba umów	zakres tematyczny	całkowity koszt [PLN]	kwota dofinansowania ze środków KE [PLN]	kwota dofinansowania ze środków NFOŚiGW [PLN]
dotacje	38	Przyroda i różnorodność biologiczna	429 686 755	242 699 891	179 217 724
	18	Ochrona środowiska i zarządzanie zasobami	121 284 857	59 211 278	49 941 763
	10	Zarządzanie i informacja w zakresie środowiska	67 545 757	35 150 016	29 937 379
	66	RAZEM	618 517 369	337 061 185	259 096 866
Program LIFE (perspektywa 2014-2020)					
dotacje	11	Przyroda i różnorodność biologiczna	136 074 050	78 448 645	42 211 099
	4	Ochrona środowiska i efektywne gospodarowanie zasobami	19 713 327	12 921 482	3 784 073
	8	Zarządzanie i informacja w zakresie środowiska	33 016 590	18 779 757	11 313 924
	5	Dostosowanie się do skutków zmian klimatu	42 257 697	21 089 238	12 401 647
	5	Łagodzenie skutków zmiany klimatu	25 917 638	13 838 278	9 130 194
	4	Zarządzanie i informacja w zakresie klimatu	23 752 065	13 591 426	6 759 186
	7	Projekty zintegrowane	296 708 988	174 926 148	89 718 204
	44	RAZEM	577 440 355	333 594 974	175 318 327
Program LIFE (perspektywa 2021-2027)					
dotacje	1	Zarządzanie w zakresie przyrody	6 763 828	4 020 803	2 705 531
	1	Zarządzanie w zakresie środowiska	2 183 568	1 345 760	764 249
	1	Strategiczne projekty przyrodnicze	165 275 801	101 360 914	57 846 528
	1	Strategiczne projekty zintegrowane – działania na rzecz klimatu	81 686 275	50 777 712	28 590 197
	4	RAZEM	255 909 472	157 505 189	89 906 505
Razem nabory 2008 – 2021					
dotacje	114	-	1 451 867 196	812 745 948	524 321 698

Tabela 6. Zestawienie umów pożyczek na zachowanie płynności finansowej i na wkład własny zawartych przez NFOŚiGW od 2013 r.

Instrument Finansowy LIFE+ (perspektywa 2007-2013)				
rodzaj umowy	liczba umów	zakres tematyczny	całkowity koszt [PLN]	kwota dofinansowania ze środków NFOŚiGW [PLN]
pożyczki	12	Przyroda i różnorodność biologiczna	13 074 976	13 074 976
	2	Zarządzanie i informacja w zakresie środowiska	1 091 956	1 091 956
	3	Ochrona środowiska i zarządzanie zasobami	2 656 310	2 656 310
	17	RAZEM	16 823 242	16 823 242
Program LIFE (perspektywa 2014-2020)				
pożyczki	1	Ochrona środowiska i efektywne gospodarowanie zasobami	4 000 000	4 000 000
	1	Dostosowanie się do skutków zmian klimatu	1 670 775	1 670 775
	1	Łagodzenie skutków zmiany klimatu	529 157	529 157
	3	Przyroda i różnorodność biologiczna	956 760	956 760
	6	RAZEM	7 156 692	7 156 692
pożyczki	23	ŁĄCZNIE	23 979 934	23 979 934

5.2 Efekty ekologiczne

Dla projektów zaakceptowanych przez KE w naborach LIFE 2021 zestawiono informację o planowanych efektach ekologicznych na etapie zawarcia umowy dotacji (Załącznik nr 2), sporządzoną na podstawie danych z systemów informatycznych Narodowego Funduszu. Obejmują one planowane efekty ekologiczne oraz efekty rzeczowe, które stanowią część 4 umów dotacji z naboru 2021, zawartych pomiędzy NFOŚiGW a Beneficjentami do końca lutego 2023 r.

Najważniejsze planowane efekty wynikające z tych umów to:

- powierzchnia obszarów chronionych, dla których zapewniono wzrost efektywności zarządzania: 3 144 622,1 ha,
- powierzchnia siedlisk wspartych w zakresie uzyskania lepszego statusu ochrony – działania bezpośrednie: 23 000 ha,
- powierzchnia terenów, na których poprawiono stosunki wodne: 4 945 ha,
- zmniejszenie emisji CO₂: 2 646 026 Mg/rok,
- ograniczenie emisji pyłów o średnicy mniejszej niż 10 mikrometrów (PM₁₀) – 1 203 Mg/rok,
- zapobieganie powstawaniu odpadów – 12 056 Mg/rok,
- zmniejszenie zużycia energii pierwotnej w budynkach niepublicznych – 2 289 600 GJ/rok,
- ilość wytworzonej energii ze źródeł odnawialnych – 455 000 MWh/rok,
- zasięg zrealizowanych przedsięwzięć edukacyjno-promocyjnych oraz informacyjnych: 2 576 489 osób.

W przyszłości informacje o planowanych i osiągniętych efektach ekologicznych będą przygotowywane z wykorzystaniem informacji uzyskanych z KE (CINEA), pod warunkiem ich udostępnienia.

5.3 Kontrola projektów LIFE

Umowy o dofinansowanie w formie dotacji projektów LIFE+/LIFE podlegają przynajmniej jednokrotnej kontroli **w okresie realizacji**. Z uwagi na długi czas trwania oraz w zależności od charakteru i zakresu realizowanych przez beneficjentów działań, dla niektórych umów realizowane są też kontrole **przed**

zamknięciem, a także w okresie trwałości przedsięwzięcia. Dodatkowo dla niektórych projektów, których okres realizacji został za zgodą KE wydłużony, wprowadzane są analogiczne zmiany w umowach z NFOŚiGW, przeprowadzane są też kontrole doraźne.

W 2022 roku skontrolowanych zostało łącznie pięć przedsięwzięć. Warto podkreślić, że tylko dwóch kontrolowanych Beneficjentów otrzymało zalecenia pokontrolne, które zostały zrealizowane.

Zestawienie kontrolowanych w 2022r. umów przedstawiono w Tabeli 7 poniżej:

Tabela 7. Zestawienie umów, których kontrolę przeprowadzono w 2022 r.

Lp.	Numer umowy	Nazwa przedsięwzięcia	Beneficjent	Zalecenia pokontrolne	Realizacja zaleceń
1	655/2019	"Łączenie Unii Europejskiej na rzecz działań klimatycznych"	Fundacja Instytut na Rzecz Ekorozwoju	tak	zrealizowano*
2	1981/2020	"Promocja i wdrażanie ETV jako dobrowolnego programu UE służącego weryfikacji efektu działania technologii środowiskowych"	Instytut Ekologii Terenów Uprzemysłowionych	tak*	zrealizowano
3	266/2018	"Implementacja Krajowego Programu Ochrony Dubelta w Polsce - etap I"	Lubelskie Towarzystwo Przyrodnicze	nie	nd
4	1943/2020	"Wdrożenie systemu zarządzania jakością powietrza w samorządach województwa opolskiego"	Województwo Opolskie	nie	nd
5	430/2019	"Czy wiesz, czym oddychasz? Kampania informacyjno-edukacyjna na rzecz czystszej powietrza"	Uniwersytet Wrocławski	nie	nd

* Zalecenia dotyczące umowy 655/2019 wydane dla Fundacji Instytut na Rzecz Ekorozwoju dotyczyły korekty sposobu opisu dokumentów księgowych i uzyskania stanowiska Monitora KE ws. kwalifikowalności kosztów, a dla umowy 1981/2020 wydane dla Instytutu Ekologii Terenów Uprzemysłowionych dotyczyły uzyskania zgody Komisji Europejskiej na wydłużenie terminu realizacji przedsięwzięcia i wprowadzenia analogicznych zmian w umowie z NFOŚiGW.

Działalność informacyjno – szkoleniowa NFOŚiGW

6.1. Działania zrealizowane w 2022 r.:

Prezentacje na temat Programu LIFE na konferencjach

W 2022 roku przedstawiciele KPK LIFE przygotowali i zaprezentowali informacje nt. Programu LIFE na 19 konferencjach i spotkaniach organizowanych przez inne podmioty lub we współpracy z NFOŚiGW. W Tabeli 8 przedstawiono zestawienie wydarzeń z 2022 roku.

Tabela 8. Zestawienie wydarzeń podczas których prezentowano Program LIFE w 2022 r.

Lp.	Data	Miejscowość	Nazwa wydarzenia
1	17.01.2022	Warszawa	Prezentacja LIFE dla Departamentu Przyrody, Edukacji i Promocji w NFOŚiGW
2	27.01.2022	on-line	Webinarium "Zielona transformacja na pomorzu"
3	24.03.2022	Warszawa	Szkolenie dla przedstawicieli Resortu Obrony Narodowej
4	07.04.2022	Kielce	Konwent Marszałków Województw RP
5	07.04.2022	on-line	Konferencja podsumowująca projekt DRAWALIFE.PL
6	25.04.2022	on-line	Spotkanie z przedstawicielami Urzędu Marszałkowskiego Woj. Pomorskiego
7	26.05.2022	Kraków	Konferencja z okazji 30-lecia Programu LIFE
8	27.05.2022	Warszawa	Prezentacja LIFE dla Departamentu Funduszy Zew. w NFOŚiGW

Lp.	Data	Miejscowość	Nazwa wydarzenia
9	30.05.2022	on-line	Spotkanie z przedstawicielami PGE GiEK S.A. Oddział Elektrownia Dolna Odra
10	08.06.2022	Warszawa	Spotkanie z przedstawicielami TAURON POLSKA ENERGIA
11	14.06.2022	Warszawa	Dzień Informacyjny LIFE
12	22.09.2022	Warszawa	Konferencja podsumowująca projekt Life-UrbanWind.PL
13	07.10.2022	Warszawa	Spotkanie z przedstawicielami Ministerstwa Infrastruktury
14	10.11.2022	Zagrzeb	NCP_Meeting_Croatia
15	14.11.2022	Warszawa	III Międzynarodowe seminarium i warsztaty z geoinformatyki, teledetekcji i inżynierii w planowaniu przestrzennym i naukach o środowisku (SGGW)
16	22.11.2022	on-line	Ojcowski PN Ojców Konferencja nt. ochrony nietoperzy
17	24.11.2022	Radom	Konferencja podsumowująca projekt LIFERADOMKLIMA-PL
18	12.12.2022	Warszawa	III Seminarium Zintegrowanego Monitoringu Środowiska Przyrodniczego
19	13.12.2022	Poznań	Konferencja Zielone Technologie

Webinaria organizowane przez KPK LIFE

W trakcie trwania prowadzonych przez KE naborów LIFE oraz naboru wniosków o współfinansowanie, NFOŚiGW podjął odpowiednie działania w celu pomocy polskim wnioskodawcom w ubieganiu się o dofinansowanie ze środków KE. Ze względu na stan epidemiczny w tym okresie szkolenia w 2022 roku odbywały się w formie on-line. Odbyło się 9 webinarium dla wszystkich podprogramów LIFE. Łącznie uczestniczyły w nich 673 osoby. Wśród prezentujących obecni byli przedstawiciele KE/CINEA oraz Monitorzy projektów LIFE. Beneficjenci LIFE prezentowali również realizowane przez siebie projekty. Nagrania ze wszystkich webinarium zostały udostępnione na kanale YouTube NFOŚiGW. Zestawienie przeprowadzonych webinarium zostało zaprezentowane w Tabeli 9.

Tabela 9. Zestawienie webinarium zorganizowanych w roku 2022

Lp.	Termin	Tytuł webinarium
1	24.02.2022	Europejskie przyrodnicze projekty LIFE - nabór 2020
2	25.02.2022	Europejskie środowiskowe projekty LIFE - nabór 2020
3	03.03.2022	LIFE dla samorządów
4	11.03.2022	Klimat: Europejskie projekty LIFE - nabór 2020
5	22.03.2022	Inkubator wniosków LIFE 2022 (cz. 1)
6	05.04.2022	Inkubator wniosków LIFE 2022 (cz. 2)
7	21.04.2022	Inkubator wniosków LIFE 2022 (cz. 3)
8	19.07.2022	Szkolenie dla wnioskodawców LIFE 2022 - Przyroda i różnorodność biologiczna, Gospodarka o obiegu zamkniętym i jakość życia, Łagodzenie zmiany klimatu i przystosowanie się do niej
9	20.07.2022	Szkolenie dla wnioskodawców LIFE 2022 - Przejście na czystą energię

Konsultacje wniosków

KPK LIFE konsultował również wnioski przygotowane do KE w ramach naborów LIFE 2022. Przeprowadzono konsultacje 79 wniosków oraz koncepcji projektów LIFE, w tym:

- Przyroda i różnorodność biologiczna (NAT) - 18
- Gospodarka o obiegu zamkniętym i jakość życia (ENV) - 18
- Łagodzenie zmiany klimatu i dostosowanie się do niej (CLIMA) - 20
- Przejście na czystą energię (CET) - 20
- oraz 3 koncepcji projektów strategicznych.

W prowadzenie konsultacji zaangażowanych było 6 pracowników, w tym 5 merytorycznie oraz 1 administracyjnie.

Dużą część zapytań ogólnych dotyczących Programu LIFE obsługiwana była również na bieżąco poprzez adresy e-mail EkonsultantLIFE@nfosigw.gov.pl i life@nfosigw.gov.pl, a także telefonicznie.

Pozostałe aktywności KPK LIFE

Realizowane były następujące działania:

- 14 czerwca 2022 r. odbył się Dzień Informacyjny LIFE 2022 z udziałem przedstawiciela CINEA, MKiŚ, Zarządu NFOŚiGW oraz kilkudziesięciu Beneficjentów LIFE. Konferencja miała charakter stacjonarny, była transmitowana on-line,
- 10 spotkań powołanej przy MKiŚ grupy roboczej obejmującej obszar Przyrody. W ramach grupy utworzono 4 podgrupy tematyczne. Celem spotkań podgrup było zebranie osób z różnych podmiotów zainteresowanych tematyką: Strategią bioróżnorodności 2030; gatunkami inwazyjnymi; siedliskami i roślinami, ptakami oraz pozostałymi zwierzętami, a oczekiwanym efektem było wypracowanie koncepcji projektów LIFE oraz zainicjowanie współpracy pomiędzy zainteresowanymi podmiotami, prowadzącą do utworzenia konsorcjów, które będą wspólnie przygotowywać i realizować projekty LIFE,
- prowadzenie strony internetowej - <https://www.gov.pl/web/nfosigw/program-life>,
- tłumaczenie Wytycznych KE dla Wnioskodawców LIFE, określających wymogi zgodnie z którymi przygotowywane są wnioski składane w naborach LIFE (Wytyczne dla podprogramu "Przyroda i różnorodność biologiczna", Wytyczne dla podprogramu "Gospodarka o obiegu zamkniętym i jakość życia", Wytyczne dla podprogramu "Łagodzenie zmiany klimatu i przystosowanie się do niej", Wytyczne dla podprogramu "Przejście na czystą energię"),
- udział w szkoleniach organizowanych przez KE dla KPK LIFE "NCP Training" 11-13 maja 2022 r.,
- udział w wydarzeniu KE dla beneficjentów z naboru 2021 "Welcome Meeting" 4-6.10.2022 r., 19.10.2022 r., 21.10.2022 r., 02.12.2022 r., 07.12.2022 r.,
- 10-11 listopada 2022 r. w Zagrzebiu odbyło się spotkanie Krajowych Punktów Kontaktowych Programu LIFE, w którym uczestniczył przedstawiciel KPK LIFE z Polski. Podczas spotkania przedstawiciele państw członkowskich podzielili się swoimi doświadczeniami z pracy jako KPK, a także wymienili uwagi i spostrzeżenia odnośnie dalszej współpracy,
- monitoring rozpowszechniania w mediach informacji o Programie LIFE: według prowadzonego monitoringu prasy w roku 2022 ukazało się 7897 artykułów/publikacji/ wzmianek/wpisów w mediach społecznościowych o Programie. Również na stronie Programu LIFE, w aktualnościach LIFE, ukazało się 46 przygotowanych przez Wydział LIFE publikacji. Niektóre zostały także opublikowane na głównej stronie NFOŚiGW,
- dystrybucja książki pt. „Polskie projekty LIFE” (wersja drukowana) w trakcie Dnia Informacyjnego LIFE 2022 oraz podczas indywidualnych spotkań z Beneficjentami i Wnioskodawcami,

- dystrybucja materiałów promocyjnych wśród pracowników NFOŚiGW wspierających Program LIFE i jego działalność promocyjną, wolontariuszów, praktykantów oraz na wydarzeniach – Dzień Informacyjny LIFE i konferencjach.

6.2 Działania planowane do zrealizowania w 2023 roku

Do najważniejszych działań Krajowego Punktu Kontaktowego LIFE zaplanowanych na rok 2023, w tym wynikających z realizacji umowy z KE - Projektu Budowania Potencjału należą:

- organizacja konferencji o finansowaniu projektów środowiskowych przez KE,
- przeprowadzenie szkoleń dla PIFE nt. Programu LIFE,
- warsztaty z przygotowania projektu i pisania wniosków LIFE,
- udział w 10 spotkaniach brokerskich,
- konsultowanie wniosków do Programu LIFE, w tym koncepcji projektów zintegrowanych w naborze dwuetapowym oraz pełnych wniosków LIFE,
- organizacja szkoleń pisania wniosków do Programu LIFE oraz kilku webinarium skierowanych do konkretnych grup odbiorców i potencjalnych wnioskodawców,
- koordynowanie prac grupy roboczej dotyczącej obszaru Przyrody powołanej przy MKiŚ,
- współpraca z instytutami zrzeszonymi w Sieci Badawczej Łukasiewicza,
- organizacja Dnia Informacyjnego LIFE,
- prace nakierowane na projekty strategiczne – konsultacje dla potencjalnych wnioskodawców i wsparcie przy weryfikacji koncepcji projektu, a następnie przy pisaniu wniosku,
- tłumaczenie wytycznych LIFE 2023 dla wnioskodawców,
- przygotowanie nowej wersji polskiej wersji językowej odpowiedzi na najczęściej zadawane pytania – dla perspektywy 2021-2027,
- opracowanie schematu wypełniania wniosku LIFE wraz z tabelą budżetową,
- korzystanie z narzędzia Inkubator Wniosków LIFE,
- uczestnictwo w konferencjach/seminariach/spotkaniach, podczas których będzie prezentowany Program LIFE, przede wszystkim on-line,
- prowadzenie strony internetowej <http://nfosigw.gov.pl/oferta-finansowania/srodki-zagraniczne/instrument-finansowy-life/>,
- analiza potrzeb i możliwości dotarcia do jak największej liczby potencjalnych wnioskodawców poprzez badanie najbardziej perspektywicznej tematyki LIFE,
- działania informacyjno-promocyjne, w tym reklamy i artykuły na portalach branżowych,
- monitoring rozpowszechniania w mediach informacji o Programie LIFE,
- dostosowanie prezentowanych i przygotowanych w poprzednich latach materiałów szkoleniowych do obowiązujących norm związanych z Wytycznymi Web Content Accessibility Guidelines (WCAG).

Załączniki: 1. Zestawienie dofinansowywanych przez NFOŚiGW projektów LIFE.

2. Zestawienie planowanych efektów ekologicznych projektów z naboru 2021 współfinansowanych przez NFOŚiGW.